

Nastopite torej serčno pota, katere vas bodo pripeljale, da bote pred Bogom prijetni, naših sprednikov vredni, našim naslednikom lep razgled in pred celim svetom slaviti. Kdor bi pri mojem govorjenji občuten bil, on bi želel Slavencem brez slave biti. Jaz pa li mislim, da sem občutnim Slavencem govoril.

S petjem slavčik služ' ime;
Z del' Slavenci naj slavé.

Tako.

Dopisi in novice.

— **Iz okolice ljubljanske.** Kakor znano, imela je 24. julija t. l. naša učiteljska konferencija na dnevnem redu: »Kaj ovira v okrajih sploh, posebno pa v posameznih šolskih krajih gojenje zdravstva, in kako bi se to dalo odstraniti v smislu ministerskega razglasa 9. junija 1873«? Meni se je ta točka zelo važna zdela, pa pri nji debatirati nisem hotel zato, ker se človek nemore lahko, kar na nagloma dobro in na široko izraziti; in tudi zato ne, ker je g. govornik dobro o nji poročal.

Poročevalec one točke bil je gosp. Adamič z Dobrove. Preiskal in staknil je menda vsa kota, pometel vse drobtine, ki se tičejo zdravja, bodi si v osebstvu v obiskovanji šole, pri šol. orodji ali v šolski hiši, sploh rečeno, dobro je govoril. Konec njegovega govora se razen nekoga, ki je malo reč omenil zaradi šolskih stranišč, nihče se ne oglašal k debati. Gosp. predsednik spregovori in pohvali marljivega govornika. Vendar pa omeni svojo misel in pravi, da bi bil rad poročati ali debatirati slišal n. p. »Kaj pri sedanjih slabih šol. poslopijih ali pri drugih slabih uredbah, ki se bodo še le s časoma dale odstraniti, ovira zdravje; ali kaj bi moglo pri sedanjih krajnih okoliščinah, kar se šole tiče, k boljemu zdravju pripomoči? Zakaj, to kar sedaj ni, se bode že v prihodnje pri stavljenji novih poslopij postavno ravnalo«.

Zbudil mi je g. predsednik tu neko misel, ki bi bila res prevdarka vredna. G. poročevalec je ni omenil, ker bi morebiti segala v preuredbo šol. postave? ali pa vsaj kot dostava h kakih točki.

Predobro nam je znano, kako otroci radi vmazani in celo razecapani v šolo pridejo. Sam bi ne bil verjel, če bi ne bil že v novejšem času večkrat in bolj natanko opazoval otrok. Sicer se mi je gnjusilo, kakor se mora vsakemu, pa žal mi ni bilo zato. Vidil sem, da si otroci leto za letom glave ne zmivajo, ušesi pa do dobrega nikdar. Če niso morani, češčejo se malo kedaj, lasse strižejo praznovorno le o mladi luni, ako pa takrat pozabi, pa še le čez pol leta. Vrat je ves opikan, ker se menda deseti naših šolarčkov, za v posteljo po noči ne slači, ali še celo čevljev potu smeradljivih ne sezuva. Nog si ne umivajo in obleke si ne sušijo, ker prav tako delajo njihovi stariši. Dečki pridejo o lepem suhem vremenu s zavihanimi hlačami, s spodvitim »kolnarjem« pri jopiču, z odpetim vratom v šolo. Po zimi kakor v poletini vročini nosi Vehovčev Miha ravno tist bel »štulast« klobuk, ima slabo okerpane hlače, če ne tudi luknaste komolce pri jopiču brez gumb. Pot v šolo mu je pasja hoja; zdaj stoji, zdaj teče na vse pomagaj. Saj se je te hoje učil že, ko je bil v prvič k Božjemu grobu šel. Domu pridsemu, ki je pa ves upehan in vroč, velikokrat že prehlajen, mu mati ali kdo drugi že južnico naproti prinese, krave od jasli oprosti, poda šibo v roke in ga požene past. Tako gre naš šolarček že zopet sam sebi prepuščen z doma še med slabejšo družino, nego

jo je na poti iz šole imel. Kako se pastirji obnašajo, nam je dobro znano. Ako mu je pri južnici črnega suhega kruha dolgočasno, naterga si kislice (Sauerampfer) ali nezrelega sadja in potem kake slabe vode napije. Včasih ga tudi dež do kože premoči. Obleko ima le eno, k večim dva jopiča, če je tudi premožnega kmeta sin. Zvečer prižene že o hladu domu in ako je večerja pripravljena je, ako ne, obleži na klopi pri peči ali za mizo, kjer obstane do družega dné, a drugi se zanj ne zmenijo.

Slednjič je veliko škodljivih in zdravju nasprotnih navad se, ki se le misliti, zapisati pa skoraj ne dajo. In tako naj bo naš šolarček pri vsih tacih okolšinah zdrav in čverst? Za nauk prebrisan in jasne glave? Ali se bodemo tacemu čudili, da začne pri učiteljevi razlagi ondi v klopi z glavo kimati?

Bogu bodi toženo, da je to istina.

Kdo je pa temu kriv, da se toliko in tolikokrat celó nalezljive bolezni zatrosijo. Mar ne zanikerni, umazani, nevedni stariši vsled svojih zgoraj navedenih prizorov sami? Kolikokrat smo pa še slišali, da je šolarček bolezen v šoli dobil, da mu jo je učitelj naklonil? in gorje, če bi mu jo tudi. Prekleta bi bila šola in učitelj. To pa smo vselej slišali, da so otroci doma zboleli in sicer pri onih naj prej, kjer je manj snage bilo. Ondi ni nihče kriv bolezni in nihče kaznovan. Zato bodimo prepričani, da šola ni toliko kriva pogostnih bolezni, ampak stariši sami, ki nimajo nikakih pojmov v zdravstvu. Res je, da nekatere revščina tare in zadržuje do snage, ali nemarnost in nevednost jo daleč prevladate, ker je dokazano, da tudi nekateri ubožni ljudje so vedno snažni in umiti.

Navesti hočem le dva izgleda. Pri nekem dečku sem zapazil vmazani ušesi in mu rečem: Do jutri si moraš ušesi dobro umiti, kar je tudi obljubil. Ko drugi dan v šolo pride, zapazim zopet, vendar nekoliko manj, ušesi umazani. Zato mu v tretjič s kaznijo zažagam, da si mora ušesi do dobrega umiti. Tretji dan pride deček ves vesel pred me pokazat ušesi, pa še vedno umazani. V peti klopi se sedaj oglasi in zanj potegne njegova sestra in pravi, da so ga mati doma sami umivali, in rekli da je le deček tako črne kože, ne pa umazan! Moral sem dečka iz šole z nekom drugim poslati, da ga je dobro umil. Previdil pa sem, kako malo skerb imajo stariši za snago in kako slabo jo umejo. Drugi eksemplar bil je še hujši. Neka deklica, čestokrat zelo razmeršena, včasih tudi umazana in razpeta, bila je za lepa opominjevanja zelo nemarna. Ne davno potem jo zatožijo, da ima uši. Začudil sem se tem bolj, ker deklica ni bila vbožnih starišev in sklenil sem jih pred se poklicati. To se zgodi. Oče nje, mlad gospodar, še vojak, in deklice stara mati 70 letna žena prideta. Kaj je? ne pozdravivši me, ogovori me pred šolo. Jest mu povem kratko in podučevaje ga z rahlo besedo, naj deklico snažno v šolo pošilja i. t. d.

On pa od jeze zagori in zaroti nekega soseda, čegar deklico je sumil, da je njegovo tožila. Bralo se mu je na obrazu, da bi bil tudi mene rad dobro oštel, če bi resnica ne bila pri deklici. Stara mati se pa ni hudovala, ampak čudila se je, da hoče učitelj pri otrocih za snažnost in zdravje skerbeti. Zato tudi očetu nekako jeza ponehuje in ga začne sram biti. Spoznal sem ga, da se je hotel nad mano zato jeziti, ker je mislil, da ga bodem zaradi uši prav hudo ozmerjal in oštel.

Učil sem se iz tega, kako malo pojma ima še nevedno kmetijsko ljudstvo o šoli. Zvedil sem, da revšeta nista vedila, da se je v šoli treba učiti snažnosti, varnosti, zdravja in reda v splošnih opravilih. Desiravno ni naša šola stara, vendar tolike nevednosti bi od starih ne bil pričakoval.

Že stari pregovor pravi: Snaga je pol zdravja. Čuditi se dalje ni, da mladina, tako pogosto boleha, ako pomislimo, kako slabo skerbé stariši za zdravje svoje in svojih otrok. Kup smradljivega gnoja ima vedno pred hišo, straniše je, ali ga tudi ni pri hiši. Stanovališne sobe so ob enem spalnice in morebiti le enkrat v leti prezračene. Obleke je malo in še tista slaba. Reda pa kar nikakoršnega nima, bodi si pri jedi ali pri kakem drugem opravilu. Rekel bode kdo, poduka manjka kmetu! Jest pa rečem: poduka mu manjka to je res, ali če ga tudi ima, ga noče sprejeti. Vediti je, da kmet je silno termast in se derži le starega kopita. Mestjan mi tega skoraj ne bo verjel, seljak pa, ki med kmeti živi, mi bode prav rad priterdil.

Morebiti bo lože podučevati sedajne šol. otroke, kadar postanejo gospodarji in gospodinje. Pri sedanjem kmetu, bi pa rekel jest, da bi pomagala le sila. Učitelj naj, kakor je že sedaj njegova dolžnost, zanikerne stariše opominja, da gledajo na snažnost pri sebi in pri svojih otrocih. Ako bi pa to ne pomagalo, naj ga potem pa okrajni šol. svet pismeno ali ustmeno opomni snage. Če pa bi še to nič ne zdalo, naj ga pa kaznuje, bolj ali manj po zasluženji. Saj je res, da otroke zanikernih starišev le sila »Schulzwang« v šolo goni, naj velja pa pri nas še »Zwang zur Reinlichkeit«? In gotovo smemo upati, da naša šolska mladina ne bo tako pogosto bolehal. Kaj pravite k tem predlogu dragi kolegi?

Učitelj.

Naj se pa naj prej oglasi vrednik, ki je stari šolmošter in tudi dovolj takih prizorov že v šoli imel. »Nikdar se človek starišem bolj ne zameri, ako kritikuje, otroke, kako je njih unanje obnašanje, a ogenj je pa v strehi, ako jim pravi, da niso snažni, da je v lasch živo«. »Zamera tu, zamera sem«, učitelj ne more vsemu molčati in mora otroke grajati in svariti tudi tačas, ko starišem ni ljubo, a treba je vendar le velike previdnosti; na jeden mahlejš tudi drevo ne pade; tukaj je treba svariti, prigovarjati, hvaliti in grajati, kakorkoli človek ve in zna in kakor vsacega uči navadna modrost in previdnost. — Nekaj se že opravi, akoravno je dostikrat vse prigovarjanje brezvpešno. — Poznal sem šolo tam v gorski dolini, v kateri so bili ob navadnih dneh otroci vsi praznično oblečeni. — Na vprašanje, kaj to pomeni, odgovoril mi je dotični učitelj: »Pri nas je navada ta, da vsi otroci pridejo praznično oblečeni v šolo«. — Pomislimo, koliko poterpežljivosti je imel ta, ki je vpeljal to navado. — »Sila ni mila« hujega pokorila, previden učitelj ne nalaga otrokom, nego da umazane o ugodnem vremenu — pošilja na potek ali k studenca, in da otrók, ki so še drugim, kolikor toliko v spodtiko, ne sprejema, dokler se ne osnažijo. — Pri dekličih se z lepo besedo že nekaj opravi, ali pri dečkih, hm, hm! Naši okoličani prisedši pred šolo čevlje obujejo, a izstopivši jih izujejo No, kaj čemo, se vsaj uterdijo zoper nezgode vremena!! — Milovanja vredni pa niso toliko selski otroci; ki vsaj žive v dobrem zraku, marveč otroci mestnih siromakov, ki prebivajo v nezdravih, merzlih sobah, lačni in izstradani v stergani obleki. — Tü je izkati vzroka vtroškim boleznim, — a ne v šolah. — Sicer pa smert pobira, nič ne zbira, siromaka in bogatina, visocega in nizkega. — Ko pa bolezen postane nalezljiva, pa ne ostane drugega, nego da se šola zapre. K sklepu pa še jedno, toda brez zamere. Peta božja zapoved nam veleva: skerbeti za svoje zdravje in življenje, ter za zdravje in življenje svojega bližnjega. Dovolite tedaj, da bode učitelj verozakona to otrokom razlagal, njegova beseda bode več zdala kakor učiteljeva.

— **Iz Rudolfovega okraja.** Učitelji Rudolfovega okraja imeli so 26. avgusta t. l. navadno letno konferencijo z dnevnim redom, kakor je bil v 11. št. »Učit. Tov.« naznanjen. Zborovanje se je pričelo okoli 9. ure v lepo okinčani dvorani Rudolfove višje gimnazije, katero je g. direktor Fischer blagovoljno prepustil. Navzočih je bilo 24 učiteljev in dva gosta. C. kr. okrajni glavar g. Ekel predstavi navzočim novoimenovanega c. kr. okr. šolskega nadzornika, g. profesorja A. Derganca iz Rudolfovega. Učitelji mu svoje častitanje izrekó s tem,

da se mu priklonijo. Omeni tudi umerlega c. k. okr. nadzornika v. č. g. K. Legata, ter ga priporoči v blagi spomin. C. kr. okr. nadzornik pozdravi navzoče ter imenuje za svojega namestnika g. nadučitelja Jerše-ta. V svojem lepem govoru razpravlja važnost učitelja, kot odgojitelja in učenika; opominja g. učitelje, naj z duhovšino in občinskim predstojništvom žive v zastopnosti in prijaznosti, ker le potem morejo uspešno delovati. Prestopi se na dnevni red. Za zapisnikarja sta izvoljena gosp. Kristof in gospodična Pec. — Gospod nadzornik pri opazkah, katere si je o tem kratkem času mogel nabrati, sploh izreka zadovoljnost, priporoča gledati na strogo disciplino, pravo metodo in zlasti na snaznost v šoli in na straniščih.

Pri 3. točki dnevnega reda: Kaj koristi poučevanje ljudstva zunaj šole sosebno gledé kmetijstva, poroča g. Burnik. V izverstni razpravi povdarja, da mora imeti učitelj zaupanje pri ljudstvu, da to doseže, je potreba samemu izurjenemu biti v kmetijstvu ne le teoretično, ampak tudi praktično. Zarad tega, pravi, bi bilo želeti, da bi vsak učitelj imel toliko polja, da bi lahko 2 kravi redil, — in šolski vert. O tej točki še govoré: g. Ganter, g. Koželj v podobi govora s kmetom na sprehodu, g. Koncilija o pokončavanji škodljivih mercesov, g. Jerše priporoča rejo kuncev, katera na Francoskem toliko dobička daje. Razgovarja se še: Kaj bi se dalo storiti v brambo koristnih ptičev in v povzdigo sviloreje. Gospod c. kr. nadzornik priporoča, naj se gg. učitelji sami z njo pečajo, vsaj tam, kjer je dosti murb. — O vprašanji: Kako naj se naravoslovje v ljudski šoli poučuje i. t. d. poroča g. P. Florentin Hrovat. Razpravlja metodo, katere naj se učitelj derži in pride k sklepu, da poduk v naravoslovji ne bode oviral jezikov nauk, ako ostane na mestu, ki mu gre po historičnem razvoji ljudske šole, to je, da imajo tako zvani humanistični predmeti prednost, ter se vsaki drugi nauk s temi združuje, in te pospešuje in podpira. G. nadučitelj Jerše obravnava iz »Drugega berila« vajo »Clovek«, in kaže, kako naj se berilne vaje naravoslovnega zapopadka obravnavajo, g. Koželj pa berilno vajo »Kochsalz«; g. Rihtersič, g. Kutnar in drugi so se z opazkami razprav vdeleževali. Potem prebere c. k. nadzornik novo došle ukaze. Bukvarnični odsek poroča o stanji okrajne bukvarne in konstatira, da je P. Hugolin Sattner bukvarno čisto na novo vredil. Naredili so se trije zapisniki, namreč numeralni in 2 listna, alfabetični in znanstveni, kar je stalo mnogo truda. Taka uredba bukvarne pripomore, da se knjige eno stroko obsegajoče lahko pregledajo, in zbere to, kar kdo hoče imeti. — Račun se pregleda in odobri. Sklene se, da bode vsak učitelj 1 gold. za nakupovanje knjig vplačeval, g. c. kr. okrajni nadzornik obljubi vsako leto 12 gl. darovati za knjigarno. G. Rudežu se izreče zahvala, ker svoje dijete, katere dobiva kot ud c. kr. okr. solskega sveta, knjigarni prepušča. Stari odsek je bil enoglasno zopet izvoljen. O točki »navsveti« govorilo se je veliko, a malo sklenilo in odobrilo. Za zastopnika v deželno konferencijo bila sta izvoljena nadučitelja gg. Jerše in Koncilija, kakor je bilo že v zadnji št. »Učit. Tov.« povedano. V stalni odbor za prihodnjo konferencijo so bili izvoljeni gg. Burnik, Jerše, Franke in Koncilija. Okoli polu dveh sklene c. kr. okr. nadzornik konferencijo z 3. živijo klicem na svetli cesarja, navzroč pa zapojó cesarsko himno. Potem je nasledoval skupni obed pri »Brunerji«, katerega se je tudi c. kr. okr. glavar g. Ekel vdeležil. Razgovor je bil živahen, in sledila je napitnica za napitnico. Na zdravje!

— Iz seje deželnega odbora 31. avg. in 2. sept. Predlogu za definitivno potrjenje učiteljice Emilije Guse l na ljudski šoli v Krškem je deželni odbor pritrdil. — Na poročilo muzejnega kustoza o izkopanih grobovih in sta-

rinah iz starodavnih časov pri Vačah je deželni odbor dovolil primerno zalogo za nadaljevanje izkopavanja. »Nov.«

Iz Vrabč na Vipavskem, 5. septembra t. l. — Naj ti sporočim, dragi »Tovariš«, zopet kaj malega iz našega tihega kotička. V torek 27. m. meseca sklenili smo na tukajšni šoli šolsko leto. Po zahvalni maši peljemo mladino v šolsko izbo k očitnemu spraševanju. Zeló nas je veselilo, da kakor lani, se je zopet letos obilo občinstva zbralo, da vidi, kaj se je mladina pretečeno šolsko leto naučila? Med poslušalci bila sta tudi dva uda krajnega šolskega sveta. To nam svedoči, da se tukajšno ljudstvo zanimiva za šolo. Bog daj, da bi je tudi v prihodnje šola veselila! Spraševanje se prične z verskim ukom potem nasledovajo drugi zapovedani šolski nauki. Koncem se zapojejo nekatere šolske pesni. Ko je bilo vse končano spodbuja se mladina v daljšem govoru, kako naj porablja čas počitnic v to, da ponavlja doma, kar se je v šoli naučila. Naroča se jej, da naj se vsikdar in povsod lepo véde, ter naj pri vsaki priliki kaže, da jej šolski poduk res koristi. Ko je ljudstvo odhajalo, bilo je slišati: »To je lepo, mi bi celi dan radi poslušali otrociče tukaj v šoli. Kako je kratkočasno tukaj v šoli!« — Iz tega sklepamo, da nij napačno, če se prirodi konec leta očitno šolsko spraševanje. Po taistem zbuja se vedno bolj in bolj veselje pri ljudstvu za šolo. Če se sklene šolsko leto brez vsake slavnosti, ljudstvo kmalu izgubi veselje do šole. To povemo iz lastne skušnje. Ljudstvo hoče viditi sad šole. Ono ne porajta dokaj na to, kaj so se otroci učili v šoli, ampak poglobitna briga mu je to, koliko so se naučili za dejansko življenje. Zato pa ne mara toliko za šolska naznanila, kakor za to, da se samo prepriča o napredku njihove mladeži. To pa lahko poizvé pri očitnem šolskem izpraševanju. Samo po sebi pa se razume, da ima taisto le takrat kaj pomena, ako se ga občinstvo v obilem številu udeležuje, kajti brez koristi je in pa tudi zelo dolgočasno, ako bi hotel kdo šolske stene prepričati, kaj so se otroci učili pretečeno leto v šoli. Mnogo jih je tega mnenja, da so očitne šolske preskušnje brez vse koristi. Mogoče, da v mestih niso ravno potrebne, kjer je občinstvo bolj izobraženo in se samo lahko prepriča, kaj znajo otroci. Nij pa tako po deželi. Kmet le temu veruje, kar tako rekoč more z roko prijeti. Da je ljudstvo po nekaterih krajih merzlo za šolo, uzrok temu je, po mojih mislih, med drugim tudi to, ker so so odpravile konecletne izpraševanja. Prosti kmet se le prerad derži starih običajev in navad. Zato mu je neljuba novost, da se šolsko leto tà in tam več ne končuje slovesno, kot nekdanj. Kdor med ljudstvom živi, ta se lahko prepriča in sliši, kako rado se spominja taisto nekdanjih slovesnih konecletnih preskušinj in daril. Torej so mogle biti ljudstvu zeló priljubljene, da se jih tako rado spominja. —

Časi se spreminjajo. Morda znamo kedaj doživeti, da stopijo v življenje, kot novost, zopet konecletne preskušnje. Saj pod solncem nij nič novega. Kar je bilo našim prednikom uže davno znano, to uvidamo mi kot novost, in kar bodemo mi uže davno pozabili, zna služiti našim potomcem za kaj novega. Človek je uže tak, da vedno hrepeni po kaj novem. Kedar pa ne vé več kaj novega dobiti, začne staro robo za novo blago prodajati. Star denar se prekuje v novega; isto tako se spremenijo stare navade v nove. —

Glas iz Štajerskega v zadnjem »Tovarišu« toži o marsikateri neprilичnosti pri šolstvu v tej deželi. Kakor pri nas, tako se tudi tam ne priznava učiteljem na enorazrednicah opravilne doklade. Vsakako pričakujemo, da bo letošnja deželna učiteljska skupščina kaj o tem sklenila. Z Bogom! *Ivan Zarnik.*

Kar nam o krajnih učiteljskih konferencah pišete, da bi namreč učitelji učitelja obiskovali, ga poslušali in potem kritikovali, in da bi se sedaj temu sedaj unema

to zgodilo, je v teoriji prav lepo, a v praksi? Na učiteljskih je sploh običajno, da verstniki verstnike kritikujejo, tedaj je verjetno, da bi se pri takih konferencah, ako bi bile dobro vojene, učitelji več naučili kakor pri navadnih okrajnih konferencah. — Pervi in neogibljiv pogoj takim konferencah je zaupanje in prijaznost med učitelji. Sedaj si pa sami odgovorite, ali bi take konference, recimo, da so tudi upeljane, kaj koristile pri nas na Kranjskem?!

— **Iz Ljubljane.** Deželna učiteljska konferenca se je začela v ponedeljek 9. t. m. ob 10. uri v mestni dvorani. Navzočnih je bilo 34, med temi okraj. sl. nadzorniki razen 1 vsi, potem učitelji voljeni od učiteljskih zborov in v to poklicani strokovnjaki. Dež. sl. nadzornik za ljudske šole g. Rajmund Pirker pozdravlja prišle v svojem in v imenu deželnega predsednika ter omeni, da v drugič preseduje dež. učit. konferencij, poglobiten nalog letošnji skupščini pa je sestavljanje učne poti (Lehrgang) za pojedine nauke v ljudski soli. Konferenca pa se ima tudi ozirati na pravne razmere učiteljev. — S trikratnim »Hoch Sr. Majestät« končuje svoj govor in po dvorani se začuje odmev »Hoch in Slava«. V svojega namestnika voli ravnatelja na c. k. m. in ž. učiteljsku g. Bl. Hrovata, in po predlogu g. Gerkmana se volita »per acclamationem« v zapisnikarja g. g.: Andrej Perne in Pavel Kavčič. Za reditelja pa se volita vsklíkoma g. g. Fr. Gerkman in Fr. Raktelj.

Potem se voli po listkih odbor, deželne učiteljske konference in sicer g. g.: Wisiak (28 glasov), Perne (27 gl.), Raktelj France (31 gl.), Praprotnik Andrej (29. gl.), Blaž Hrovat (28 gl.), Linhart (29 gl.), Gariboldi (29 gl.), Eppich (27 gl.), Zima (28 gl.). Teh 9 je tedaj v odboru, ki ima pretresovati posamezne predloge, ter prirejevati gradivo prihodnji dež. učit. konferenciji.

Gosp. predsednik poroča o sklepih zadnje dež. učit. konferencije, l. 1874 dné 21. sept. *) ter omeni, da se bodo nove šolske knjige izdelale po učnem potu ki se bode v konferenciji pretresoval.

Vsak vdeleževalec konference je dobil nekatere dni pred zborom „Entwurf eines Lehrganges für die Volksschulen in Krain zusammengestellt auf Grund und in Ausführung der vom hohen k. k. Landesschulrat mit Verordnung vom 19. Dezember 1874 Z. 2764 vorgeschriebenen Lehrpläne,“ da ga je prečital in prevdarjal.

Potem je bral g. predsednik posamezne predloge, katerih je bilo visej od 30.

Ko bi se ti predlogi vsi sprejeli, bi se morale predelati državne in deželske šolske postave, posebno pa učni red 20. avgusta 1870. Ali učitelji ne vedó ali pa so že pozabili, ka so p. l. deželni šolski sveti pretresovali šolski in učni red, ter tu in tam stavili prav primerne nasvete; ta red so pretresovali tudi okrajne konference, in vendar to, kar je že mnogo omlaćeno, še enkrat mlatijo. Ako se ministerstvo ni oziralo na poročila šolskih oblastij, je še manj pričakovati, da se bode na želje dež. učit. skupščine oziralo. — Da med temi nasveti ni manjkalo predloga: okrajnim šolskim svetom naj se odvzame pravica učitelje predlagati, no to je že vsak lahko naprej vedel, kdor pozna naše razmere. (Z večino glasov je bil tudi predlog sprejet.)

G. predsednik naznani, da bode jutro v torek ob 8. uri pri sv. Jakobu slovesna maša, kjer bode pelo Cecilijino društvo, in da se potem ob 9. uri začneja 2. seja dež. učit. konference.

(Dalje prih.)

— **V Oseku,** glavnem mestu Slavonije, je bila 3., 4., 5. i 6. septembra III. občna hrvatska učiteljska skupščina, katere se je udeležilo nad 600 učiteljev, ki so došli iz raznih in daljnih krajev jugoslavenskih dežel. V prihodnji številki bomo priobčili o njej obširno poročilo, koje nam je došlo od udeležitelja pri omenjenem zboru naših hrvatskih sodrugov, marljivo delajočih na polju omike, na polju narodnega šolstva.

*) Glej „Učit. Tovariš“ l. 1874 v listu 21, 22.

R a č u n

o dohodkih in troških vdovskega učiteljskega društva, njih vdov in sirot
na Kranjskem od 31. avgusta 1877 do 1. septembra 1878.

Opr. štev.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gl.	kr.	gl.	kr.
	Prihodki :				
1	Od 31. avgusta 1877 gotovine	335	51 1/2		
2	Letnina in vstopnina društvenikov:				
	I. četertletje 40 gld. — kr.				
	II. " " 176 " 50 "				
	III. " " 136 " — "				
	IV. " " 39 " — "				
	}	391	50		
3	Obresti od izposojenega kapitala	6	20		
4	Obresti od obligacij in sicer:				
	I. četertletje — gld. — kr.				
	II. " " 633 " 15 "				
	III. " " 83 " — "				
	IV. " " 626 " — "				
	}	1343	—		
5	Nakupljene obligacije	—	—	1300	—
	Skupaj	2076	21 1/2		
	Troški :				
6	Vdovam in sirotam:				
	I. četertletje 255 gld. 50 kr.				
	II. " " 242 " 75 "				
	III. " " 203 " 50 "				
	IV. " " 248 " 50 "				
	}	950	25		
7	Za nakupovanje obligacij	848	5		
	Skupaj	1798	30		
	Premoženje :				
8	Hranilnične bukvice št. 59536 k. l. 1876	823	39		
9	V obligacijah pr. l.	—	—	34550	—
10	Prirastek leta 1877/8 točka 6	—	—	1900	—
11	Gotovine v kasi v bankovcih	277	91 1/2		
12	V srebru	100	80		
13	Dolžno pismo	124			
	Skupaj	1326	10 1/2	35850	—

V Ljubljani, 1. septembra 1878.

Dr. Anton Jarc,
poverodnič.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

— **Drobtinica iz narodopisja.** Hrvatsko-serbsko narečje razlikuje se posebno po tem, kako vprašajo koga po čem. Nekateri vprašajo kakor Slovenci z besedo kaj? Tem pravimo, da so kajkavci. Drugi vprašavajo z besedo: ča in jim zaradi tega pravijo čakavci. Tretji pa rabijo: što in se imenujejo štokavci. Kajkavci so nam Slovincem najbližnji, tudi jih naj lože razumemo ter niso drugega nego pohrvatjeni Slovenci. — V kajkavskem narečju se govori počenshi od kranjsko-štajerske meje tje dol po Hrvaškem in Slavonskem do Karlovaca, do Kolpe, Siseka, Jesenovaca ob Savi, Virovitice in Pitomače ob Dravi. Najčistejše se govori ono narečje med Varaždinom, Križevcem in Zagrebom. V Zagorju za Sotljo in Krapinjo je bolj spačeno. Tu radi izgovarjajo a kot ä, in o kot ö; tudi besede pogosto kerčijo. Čakavci prebivajo med Slovani v Železni, Šopronjski, Mošonski in Rabski županiji na Ogerskem, potem v Istriji, po hrvaškem Primorju, po otokih Jadranskega morja in po severnem delu Dalmacije. Ti ljudje rabijo namesto »kaj« besedico »ča«. Dalje izgovarjajo sudoc namesto sudec, pln ali pön namesto poln, ljubiti namesto ljubiti, rekol namesto rekel, v namesto in. Najbolj razširjeni so pa štokavci. To narečje velja vsem ostalim Hrvatim in Srbom v Dalmaciji, Hercegovini, Črnigori, Bosni, Serbski kneževini, v Slavoniji in Banatu na Ogerskem. Srbsko-hrvaškega jezika se poslužuje 5,800.000 ljudi. Zemljišče, na kojem prebivajo, obsega 3400 □milj. Naj več jih prebiva v Bosni in Hercegovini kakih 1,200.000 duš. — Ta jezik pišejo Hrvati z latinico, a Srbi s cirilico kakor Bolgari in Rusi. Uzrok temu so verske razmere, Hrvatje so katoliki, Srbi pa pravoslavni; carigrajski patriarhi so jih potegnili v razkol. — Velik del Serbov se je tudi pomahomedanil. — S. G.

— **Šolska matica** mesta Ljubljanskega. V pretečenem šolskem letu je bilo v Ljubljani 2930 šolskih sposobnjakov in sicer 1586 dečkov in 1362 deklic, tedaj 254 dečkov in 156 deklic več nego v pretečenem letu. V c. k. vadnico je hodilo dečkov 155, v I. mestno šolo 410, v II. m. šolo 599; v realko 76, v gimnazijo 108, v evangeljsko šolo 42, v Zollerndorf. zavod 3, v varovalnico 7, v Waldherr. zavod 31, v kupčijsko šolo 13, v obertnijsko 10, v obertnijsko pripravnico 16, k sv. Petru 2, v potovalno šolo na Mahu 42, v Rehn zavod 1, v Ekl. zavod 1, v vnanje šole 10, doma poučevanih je bilo 28, zarad bolehnosti jih ni v šole hodilo 10, in 4 so bili neizobraživni. — Dekličev je hodilo 91 v c. k. vadnico, 305 v mestno deklško šolo, 640 k nunam, 70 v notranjo šolo k nunam, 8 v Zollerndorf. zavod, 24 v Rehn. zavod, 36 v Huth. zavod, 19 v varovalnico, 43 v evangeljsko šolo, 2 v Ekl. zavod; 38 v šolo na Mahu, 9 v vnanje šole, 60 v domač poduk, 10 zavolj bolehnosti nikamor in 7 jih je bilo neizobraživnih. >Schlztg.<

— **Letno sporočilo** čveterorazredne ljudske šole v Černomlji 1878 našteva: I. Učiteljstvo; II. obsega šolsko kroniko; III. naznanja šolsko knjižico; IV. šolska učila. Učencev je bilo v I. razredu 190 (95 dečkov in 95 deklic), v II. r. 158 (78 dek. in 80 dekl.), v III. r. 82 (35 dek. in 47 dekl.), v IV. r. 52 (30 dek. in 22 dekl.), skupaj tedaj 482.

Šolski dobrotniki so bili c. k. okrajni glavar gsp. Mahkot, krainischer Schulpfennig, Narodna čitalnica v Černomlji. Poročilo je slovensko, slovenska imena so pisana slovenski, a nemška nemški.

— **Na javni 4razredni ljudski šoli v Kranji** je bilo konec preteklega leta 191 učencev in 154 učenk, tedaj skupaj 345. Šolsko poročilo ima spretno spisane sestavek, s katerim g. vodja razpravlja vprašanje: Kako se ujema sedanja

ljudska šola s srednjo. — G. pisatelj pobija takaj napad na sedanje ljudsko solo, češ, da ona preveć jemlje realističnoga nauka, a se premalo ozira na jezikoslovje. — Sedaj, ko je ministerstvo ukazalo, ka se ima bolje gledati na jezikovo poučevanje, jeli so tudi školniki razpravljati to vprašanje, sicer bi se ne bili upali, kaj spregovoriti o tem vprašanji. »Srednja pot je tu menda naj boljša: Jedno se mora storiti, drugo pa ne opuščati«, potem bode morda prav; po naših večrazrednih šolah se tako, kakor tako, ne more veliko poučevati v realijah, ker se poglavitno moramo ozirati na nemščino, tako je postavno, a učitelj ne more sam sebi postaviti datati, timveć jih mora spolnovati, in mora poučevati tako, kakor drugi hoté.

— **Školska ljetina.** Kraljevska velika gimnazija u Zagrebu ima ljetos vrlo obširno izvješće, kakova do sada još nismo vidjeli. U tom izvješću priobćio je profesor St. Kućak članak »o jeziku materinskom«. Želimo, da taj članak svaki đjak pozorno pročita i da si ga dobro u pameti sačuva. Naša mladež, koja se razišla širom domovine, može taj članak po domovini razširiti, pa i puku zgodnom prilikom tumačiti, kako valja cijeniti materinski jezik i kako je kod nas, hvala Bogu narodni naš hrvatski jezik liepo napredovao. — Zagrebačka gimnazija ima 8 razreda; 1. razred ima tri sobe, 2. i 3. po dvie. Profesora, učitelja, namjestnih i pomoćnih učitelja bilo je ukupno 23. Osim propisanih predmeta učili se đjaci većom stranom brezplatno krasopis, risanje, taljanski i francezki jezik, pjevanje, tjelovježbu i brzopis. Učevne zbirke i knjižnica ove su godine ponešto umnožene. Izpit zrelosti pravilo je 40 učenika. Štipendiji iznosili su 6677 fr. 50 nč. Najveća zaklada bila je Belobrkova (212 fr. na godinu), najmanja pravoslavne občine u Zagrebu (24 fr. na godinu.) Najznatniju podporu pružalo je ubogim đjakom katoličko nadbiskupsko sjemenište, gdje je 14 učenika stan i hranu, zatim kod pred. g. kanonika Vučetića imalo je 8 djaka čitavu obškrbu itd. Osim ovih podpora dobivali su ubogi učenici podporu i iz društva, koje se upravo za podporu siromašnim učenicom ove gimnazije osnovalo. Odbiv sve podpore i troškove, ima ovo društvo za buduću godinu još 146 fr. 28½ nč. Djaka bilo je ukupno 592 i 16 privatista. **Seljačkih sinova** bilo je 109, što je pogledom na naše siromaštvo vrlo krasan broj i čvrsto jamstvo ljepše budućnosti. Pregled djaka po stališu roditelja vrlo nam je ugodio, te bismo željeli, da ga u buduću školsko izvješće srednjih učilišta donese. Prvi red s odlikom dobila su 82 djaka prvi red 412, ostali imadu početkom školske godine izpit iz nekojih predmeta položiti ili pako razred čitavu godinu opetovati.

Za buduću škol. godinu upisivat će se đjaci od 28.—30. rujna kod gimn. ravnatelja g. Franje Bradaške. Učenici, koji prvi put dolaze u ovaj zavod, imadu kod upisivanja položiti 2 fr. 10 nč. u ime primarine, 50 nč. za učeničku knjižnicu i 20 nč. za obuku u pjevanju.

— **Izvišće o djevojačkih učionah u samostanu milosrdnica u Zagrebu koncem šk. g. 1877.78.** Na čelu je članak: »Uzgoj budi religiozan« od Drag. Matice. Učiteljski sbor preparandije sastoji osim ravnateljice od 4 učitelja, od 4 privr. učiteljice sestre, od 2 namj. učiteljice sestre i 3 pomoć. učiteljice sestre. Na vježbaonici službovahu 1 vjeroučitelj, 6 učiteljica sestara te 2 svjetske učiteljice. Na višoj djevojačkoj učioni učiteljevale su u obligatnih predmetih: 1 vjeroučitelj, 8 učiteljica sestara i 2 svjetske učiteljice. U neobligatnih predmetih: 5 učiteljica sestara i 1 svj. učitelj. Na višem djev. gojištu: 1 vjeroučitelj, 12 učiteljica sestara, 1 svjetska učiteljica i 1 svjetski učitelj.

Na ženskoj puč. školi na vili kod sv. Duha: 1 vjeroučitelj i 2 učiteljice sestre. III. tečaj preparandije polazile su 23 pripravnice, a za učiteljstvo osposobljene su 22: II. tečaj polazilo ih 27, od ovih je 25 sposobnih za prelaz; I. tečaj polazilo ih 27, a sposobnih za prelaz 25; tečaj za ručni posao polazilo ih 14. a osposobljeno 11. Višu djev. učionu polazile su 174 učenice, od ovih dobile su 81 prvi red s odlikom, 87 prvi red, 1 drugi red s popravkom, 3 bez popravka, 2 neizpitane i 1 privatistica. Vjezbaonicu četverorazrednu i kombinovanu polazile su 354 učenice. Po napredku bilo ih 107 s odlikom, 157 s prvim, 59 s drugim, 14 s trećim redom, a 17 neizpitanih. Više djev. gojište polazilo je 65 učenica. Po napredku bilo ih 19 s odlikom, 31 s prvim, 12 s drugim redom te 3 neizpitane. Zensku pučku školu kod sv. Duha polazile su 72 učenice. Od ovih dobile su 23 prvi red s odlikom, 13 drugi red a 8 neizpitanih.

»Nap.«

— **Izvještaj kr. mužke i ženske preparandije i vjezbaonica u Zagrebu.** Tuj čitamo članak: »Načelo zornosti u obuci« od Stj. Basarička. — Učiteljjuje na obijuh preparandijah 15 učitelja (7 redovitih, 1 gimnazijalni učitelj pridieljen, 1 namjestni, 5 pomoćnih učitelja i 1 namj. učiteljica ručnoga posla). — Na kr. mužkoj vjezbaonici učilo je 5 učitelja, a na ženskoj 1 učitelj i 4 učiteljice. — Za učila bilo je ove godine razpoloživih novaca 575 for. — Od 6. kolovoza do 15. rujna 1877. držao se na kr. mužkoj preparandiji produžni tečaj, u kom je bilo do 30 privremeno namještenih učitelja, koji su svi nakon položena izpita osposobljeni. Takov je tečaj bio i u Osijeku. Ljetos ne drže se ti tečaji radi III. obće uč. skupstine. — Štipendija uživalo je 36 pripravnika i 18 pripravnica, a ukupni iznos štipendija bio je 7890 for. Liepa svota, a na mladih je podpornicah i podpornicah, da se izkažu vrijednimi tih narodnih žuljeva. — Statistički nam pregled kaže da je svršetkom god. ostalo na mužkoj preparandiji 69 pripravnika, 7 više od lane, a na ženskoj 53 pripravnice, 15 više od lane. — Po vjeri bilo je pripravnika 45 kat., 3 grč. nesjed., 1 evang., a pripravnica 39 kat. 2 grč. nesjed. i 2 izraelćanke. — Osposobljeno za učiteljstvo 12 pripravnika, 11 privatista i 14 pripravnica (4 s odlikom). — Za prelaz u viši tečaj na mužkoj preparandiji 42 sposobna, 6 sposobnih uz popravak, 2 nesposobna; na ženskoj 28 spos., 6 uz popravak, 3 nespos. —

— **Obrtnički učitelji u krajini.** Krajiška upravna oblast namjerava u gornjoj krajini hrvatskoj na više školah ponamjestiti obrtničke učitelje, koji bi podučavali u rezbariji od drveta i pletenju košara. No prije, nego se to izvede, imadu dotični pučki učitelji preko polit. oblasti odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Da li se tko u onoj okolici bavi kakvim rezbarenjem drveća; kakove stvari se prave od drveta? žlice, lule, okviri, posudje i. t. d.

2. Da li se tko bavi pletenjem košara, i ima li potrebna u tu svrhu građiva?

3. Da li se predmeti prave samo za vlastitu porabu ili za prodaju i uz koju cieniu?

4. Konačno, da li se u ondješnjem puku opaža kakova sklonost za tu struku obrta, i nebi li se to moglo kod školske mladeži uzgajati? »H. U.«

— **Metelkova darila,** 6 po 42 gl. ljudskim učiteljem, ki se odlikujuju v slovenščini in v sadjereji i. dr., se razpisujujo do 30. septembra. Prošiti gre pōtem okraj. šl. svētov pri c. k. dež. šl. svētu.

— **Slovenska slovnica za prvence**, spisal **Andr. Praprotnik**, je po ministerskem ukazu dné 5. avg. t. l. št. 11785 vnovič potrjena in dopuščena slov. ljudskim šolam, in se ima prirediti v zapisnik dopustljivih učilnih knjig za ljudske šole, ki je bil v Dunajskem »Verordnungsblattu« 1. jun. t. l. naznanjen. Ta slovnica (o kateri se je že tudi po slov. časopisih poročalo, da je v imenovanem zapisniku izpuščena) sme se tedaj rabiti po vseh slov. ljudskih šolah. Naprodaj je v **Milicevi** tiskarni in tudi pri drugih bukvarjih, vezana po 30 kr. To radostno novico naznanjamo tedaj vsem, ki poprašujejo, ali se ta slovnica sme v javnih šolah rabiti, ali ne.

— **„Domovinoslovje za ljudske šole“**. O tej slovenski šolski knjižnici nam poroča njen založnik, da se dobiva pri vseh knjigarjih: v Ljubljani, Mariboru, Celji, Gorici, Novem mestu, Ljutomeru, Trstu za ceno od 12 kr. Kdor vzame več iztisov, dobi jo primerno dosto ceneje. (Tiskovna pomota v njej namreč ena odvisna ničla, odstranila se je iz vseh iztisov, tako, da se more mladini brez skrbi izročiti.)

— **Vdovsko učiteljsko društvo** ima svoj občni zbor 26. t. m. — Ob 8. uri zjutraj je sv. maša v mestni fari pri sv. Jakobu. Ob 9. uri se začne zborovanje. Na dnevnem redu je: Poročilo tajnikovo in blagajnika; volitev 3 pregledovalcev računov, volitev predsednika, blagajnika in 7 odbornikov, eventualno posamezni nasveti.

Za vdovskim zboruje slovensko učiteljsko društvo. Na dnevnem redu je razen reči, navadnih pri občnem zboru tudi razgovor o točki: Ljudski učitelj in rodoljubje.

Potem pride na versto »Narodna šola«, njeno delovanje v pretečenem letu, in volitve odbora.

Zboruje se na starem tergu h. št. 13. v I. nadstropju, uhod po stopnicah na levo.

— **Učiteljske preskušnje** se začenjajo to jesen 21. oktobra in naslednje dneve. Čas za razglasenje je do 12. oktobra pri ravnateljstvu spraševalne komisije. Pred izpitom se uložita taksa 10 gl. za meščanske šole, a za ljudske šole 8 gl.

— **Šole**, srednje in ljudske se začenjajo 16. t. m. 13. in 14. je bil čas za razglasenje.

— **Izložba učil je bila te dni**: ko je zborovala deželna učiteljska skupščina, v II. mestni šoli. Šola sama je izgledno šolsko poslopje, kakoršnih menda ni veliko na Kranjskem.

— **Premeščenje**. Profesor na dozdanjem celovškem izobraževališči za učiteljice, Franc Hauptman, pride na enak zavod v Gradec za profesorja. G. Eduard Samhaber pride iz Freistadta na zgor. Avstrijskem na učiteljsko izobraževališče v Ljubljano.